

KATOLIKUS NEVELÉSI KONGREGÁCIÓ

Együtt nevelni a katolikus iskolában Megszentelt személyek és hívő világiak közös küldetése

BEVEZETÉS

1. Korunk roppant gyors és olykor ellentmondásos fejlődése nevelési kihívásokkal szembesíti az iskola világát. E kihívások megfelelő válaszra várnak, de nemcsak a tanítás tartalmát vagy módszereit, hanem a nevelési tevékenységhez kapcsolódó *közösségi tapasztalatot* illetően is. Súlyosságuk világosan kitűnik abból a *bonyolult társadalmi, kulturális és vallási valóságból*, amelyben a fiatal nemzedékek felnőnek, és amely jelentékenyen befolyásolja mindennapi életüket. Olyan széles körben elterjedt jelenségekről van szó, mint az emberi élet alapigazságai iránti érdektelenség, az individualizmus, az erkölcsi relativizmus és az utilitarizmus. Ezek elsősorban a tehetős és fejlett társadalmakat jellemzik. Hozzájuk kapcsolódnak a gyors strukturális változások, a globalizáció és az informatika területén az új technológiák alkalmazása. Mindezek együttesen pedig erőteljesen rányomják bélyegüket a mindennapi életre, valamint az oktatás területére. A fejlődéssel párhuzamosan ugyanakkor növekszik a gazdag és szegény országok közötti szakadék, egyre nagyobb méreteket ölt az elvándorlás, élesebben megmutatkozik a kulturális identitások közötti különbözőség egyazon földrajzi területen és ennek következményeként az integráció igénye. E társadalomban, mely egyszerre globális és különbözőségeiben gazdag, lokális és planetáris, melyben különféle és egymásnak ellentmondó világszemléletek és életfelfogások vannak jelen, a fiataloknak egyre látványosabban kínálnak fel értékeket vagy értéktelenségeket, amelyeket azonban az emberek egyre kevésbé képviselnek közösen. Mindehhez jönnek még a családok széthullásából, a nélkülözésből és a szegénységből fakadó problémák, amelyek széles körben az elveszettség érzését keltik a fiatalokban egzisztenciális és érzelmi szinten, növekedésük és fejlődésük nehéz életszakában, és kiteszik őket annak a veszélynek, hogy „a megtévesztő emberi tanítás és a tévedésbe ejtő álnokság minden szele magával sodorja őket” (Ef 4,14).

Katolikus Nevelési Kongregáció

2. Ilyen körülmények között különösen sürgetővé válik, hogy olyan iskolai képzésben részesítsük a fiatalokat, amely nem silányul egy végzettség megszerzéséhez egyénileg és eszközszerűen igénybe vehető puszta szolgáltatásnyújtássá. Az ismeretek elsajátításán túl szükséges, hogy a tanulók igen mély megosztást tapasztaljanak meg nevelőikkel. E tapasztalatszerzés sikeréhez a nevelőknek befogadó és felkészült partnereknek kell lenniük, akik képesek felszítani és irányítani a tanulóknak rejlő legmélyebb energiákat az igazság és a létezés értelmének keresésére, önmaguk és életük pozitív építésére, és akik integrális képzésben gondolkodnak. Hiszen „nem lehetséges valódi nevelés az igazság fénye nélkül”.¹

3. Ez a perspektíva minden iskolai intézmény számára felszólítást jelent, de különösképpen a katolikus iskola számára, mely szüntelenül figyelemmel kíséri a társadalom emberformáló tényezőit, mivel „az oktatás ügye mindig szoros kapcsolatban állt az Egyház küldetésével”.² A katolikus iskola az evangélium igazsága által táplált nevelő szolgálatával részt vesz ebben a küldetésben mint valóságos egyházi tényező. A katolikus iskola ugyanis hivatásához hűen „a teljes emberi személy nevelésének helye, ahol a világos nevelési terv alapja Krisztus”,³ és azon igyekszik, hogy összhangot teremtsen hit, műveltség és élet között.

4. A katolikus iskola nevelési terve csak akkor meggyőző, ha erősen motivált személyek dolgoznak megvalósításán, olyanok, akik tanúskodnak Krisztussal való élő kapcsolatukról, hiszen csak benne „világosodik meg igazán az ember misztériuma”.⁴ Olyan személyekről van tehát szó, akik *személyesen és közösséggileg is odaadják magukat* az Úrnak, őt tekintik emberi kapcsolataik, valamint a nevelők és a tanulók közötti együttműködés alapjának és állandó tájékozási pontjának.

¹ XVI. BENEDEK: Discorso all’apertura del Convegno ecclesiale della Diocesi di Roma su famiglia e comunità cristiana [Beszéd a Római Egyházmegye család és keresztény közösség című konferenciájának megnyitójára alkalmából] (2005. június 6.), *AAS* 97 (2005) 816.

² II. JÁNOS PÁL: Allocuzione all’UNESCO [Beszéd az UNESCO-hoz] (1980. június 2.), 18. pont, *AAS* 72 (1980) 747.

³ KATOLIKUS NEVELÉS KONGREGÁCIÓJA: *A katolikus iskola a harmadik évezred küszöbén* (1997. december 28.), 4. pont.

⁴ II. Vatikáni Zsinat: *Gaudium et spes* lelkipásztori konstitúció az egyházzal a mai világban (1965. december 7.), 22. pont, *AAS* 58 (1966) 1042.

Együtt nevelni a katolikus iskolában

5. Valódi *nevelői közösség* létrehozása, mely közös, programszerűen elfogadott értékekre épül, fáradságot nem kímélő feladatot jelent a katolikus iskola számára. A különféle kulturális és vallási környezetből jövő tanulók és tanárok jelenléte e közösségben ugyanis megkívánja, hogy az iskola nagyobb figyelmet fordítson a megkülönböztetésre és a személyek személyes kísérésére. Szükséges egy megosztott nevelési terv kidolgozása. Az erre való felhívást nem lehet figyelmen kívül hagyni, és e felhívásnak arra kell ösztönöznie a katolikus iskolát, hogy ténylegesen az Egyház megtapasztalásának helyévé váljon. A nevelői közösség összekapcsoló ereje és értékes emberi kapcsolatokat lehetővé tevő képessége a közösen vallott értékekből és az *életközösségből* fakad, amelynek az az alapja, hogy mindnyájan Krisztushoz tartoznak, és elismerik az evangéliumi értékeket. Az evangéliumi értékeket fogadják el nevelői normaként, ezek az értékek szolgálnak a nevelési törekvés mozgatórugójaként, valamint az egész iskolai élet végcéljaként. Hogy valaki milyen mértékben osztozik mindebben, az különböző lehet az egyén személyes élettörténetétől függően, ugyanakkor megkívánja a nevelőktől a készséget a folyamatos képzésre és önképzésre, mégpedig olyan kulturális értékek és olyan életvezetés melletti elköteleződés tekintetében, amelyeket meg kell jeleníteniük a nevelői közösségben.⁵

6. A Katolikus Nevelés Kongregációja, miután két önálló dokumentumban már tárgyalta a világi katolikusok, illetve a megszentelt személyek identitását és küldetését az iskolában, a jelen dokumentumban az egyazon nevelői küldetésben járó világi hívők és megszentelt személyek együttműködésére vonatkozó lelkipásztori szempontokat tekinti át.⁶ E küldetés megélésében összetalálkozik a világi hívők azon döntése, hogy nevelő feladatukat úgy élik meg „mint személyes hivatásukat az Egyházban és nemcsak mint egy foglalkozás végzését”,⁷ valamint a megszentelt személyek döntése, akik „arra kaptak meghívást, hogy az evangéliumi tanácsok szerint éljenek, és a boldogságok humanizmusát a nevelés és az iskola területére vigyék”.⁸

⁵ Vö. KATOLIKUS NEVELÉS SZENT KONGREGÁCIÓJA: *A katolikus iskola* (1977. március 19.), 32. pont.

⁶ A jelen dokumentumban a papokra, szerzetesekre gondolunk, valamint mindazokra, akik a megszenteltség különböző formáiban osztatlan szívvel kötelezik el magukat Krisztus követésére. Vö. II. JÁNOS PÁL: *Vita consecrata* szinódus utáni apostoli buzdítás (1996. március 25.), 1–12. pontok, *AAS* 88 (1996) 377–385.

⁷ KATOLIKUS NEVELÉS SZENT KONGREGÁCIÓJA: *Világi katolikusok mint a hit tanúi az iskolákban* (1982. október 15.), 37. pont.

Katolikus Nevelési Kongregáció

7. A jelen dokumentum azon korábbi szövegek sorát folytatja, amelyeket a Katolikus Nevelés Kongregációja a nevelésről és az iskoláról kiadott,⁹ és egyértelműen számot vet azzal a ténnyel, hogy a katolikus oktatási intézmények egymástól eltérő helyzetben vannak szerte a világon. Három olyan alapvető szempontra kívánja felhívni a figyelmet, amely a hívő világiak és a megszentelt személyek közötti, katolikus iskolában megvalósuló együttműködésre vonatkozik: a kommunió a nevelői küldetésben, a kommunióra irányuló képzés szükségessége a megosztott nevelői küldetés érdekében, végezetül a mások felé megnyílás mint a kommunió gyümölcse.

I. A KOMMUNIO A NEVELŐI KÜLDETÉSBEN

8. Minden ember a kommunióra kapott meghívást, hiszen Isten képére és hasonlatosságára teremtett (vö. Ter 1,26–27). Következésképpen a bibliai antropológia nézőpontjából az ember nem elszigetelt egyén, hanem *személy*, vagyis lényegileg társas lény. A kommunió, amelyre az ember meghívást kapott, mindig két dimenziót foglal magában: egy vertikálisat (közösség Istennel) és egy horizontálisat (közösség az emberek között). Lényegi fontosságú, hogy a kommuniót úgy fogjuk fel, mint Isten ajándékát. A kommunió ugyanis az Úr azon kezdeményezésének gyümölcse, amely a húsvéti misztériumban teljesedett be.¹⁰

Az Egyház: a kommunió és a küldetés misztériuma

9. Isten eredeti tervébe belerontott a bűn, amely megsebzett minden kapcsolatot: az ember Istenhez fűződő kapcsolatát és az emberek közötti kapcsolatot. Isten azonban nem hagyta az embert magára magányában, hanem az idők tel-

⁸ KATOLIKUS NEVELÉS KONGREGÁCIÓJA: *A megszentelt személyek és küldetésük az iskolában*, 6. pont; vö. II. János Pál: *Vita consecrata szinódus utáni apostoli buzdítás*, 96. pont, AAS 88 (1996) 471–472.

⁹ *A katolikus iskola* (1977. március 19.); *Világi katolikusok mint a hit tanúi az iskolákban* (1982. október 15.); *Irányelvek az emberi szerelemre való neveléshez. A szexuális nevelés alapelvei* (1983. november 1.); *A katolikus iskolában folyó nevelés vallási dimenziója* (1988. április 7.); *A katolikus iskola a harmadik évezred küszöbén* (1997. december 28.); *A megszentelt személyek és küldetésük az iskolában. Megfontolások és irányelvek* (2002. október 28.).

¹⁰ Vö. HITTANI KONGREGÁCIÓ: *Lettera ai Vescovi della Chiesa Cattolica Communionis Notio* [*Communionis notio* levél a Katolikus Egyház püspökeinek] (1992. május 28.), 3b. pont, AAS 85 (1993) 836.

Együtt nevelni a katolikus iskolában

jességében elküldte Fiát, Jézus Krisztust mint megváltót,¹¹ hogy az ember újra megtalálhassa a teljes kommuniót a Lélekben az Atyával. A Szentháromságos Istennel való kommunió pedig, melyet a Krisztussal való találkozás tesz lehetővé, egyesíti az embereket egymással.

10. Amikor a keresztények *kommuniót* mondanak, akkor a szeretet kommuniójának Krisztusban kinyilatkoztatott örök misztériumára gondolnak, amely nem más, mint magának a Szentháromságos Istennek az élete. Ugyanakkor azt is vallják, hogy a keresztény ember részesedik ebből a kommunióból Krisztus testében, az Egyházban (vö. Fil 1,7; Jel 1,9). A kommunió tehát az Egyház „lényege”. Létalapja és forrása az Egyház azon küldetésének, hogy a „kommunió otthona és iskolája legyen”,¹² hogy segítsen minden férfit és nőt egyre mélyebben belépni a szentháromságos kommunió misztériumába, valamint gyarapítani és gyógyítani az emberek közötti kapcsolatokat. Ebben az értelemben „az Egyház olyan, mint egy emberi család, ugyanakkor Isten nagy családja is, amelyen keresztül Isten megteremti a kommunió és az egység terét minden földrész, kultúra és nemzet között”.¹³

11. Ebből következik tehát, hogy az Egyházban mint *Isten megtestesült szeretetének ikonjában*, „a kommunió és a küldetés egymással mélyen összekapcsolódnak, kölcsönösen átjárják és feltételezik egymást olyannyira, hogy a kommunió a küldetés forrása és egyben a gyümölcse: a kommunió missziós jellegű, a misszió (küldetés) pedig a kommunióra irányul”.¹⁴

Kommunióban és kommunióra nevelni

12. A nevelés, éppen azért, mert az a célja, hogy az embert emberebbé tegye, hitelen csak társas és közösségi környezetben mehet végbe. Nem véletlen, hogy az első és eredendő nevelési közeget a család természetes közössége jelenti.¹⁵ Az

¹¹ Vö. Római misekönyv: IV. eucharisztikus ima.

¹² II. JÁNOS PÁL: *Novo millennio ineunte* apostoli levél (2001. január 6.), 43. pont, AAS 93 (2001) 297.

¹³ XVI. BENEDEK: Omelia alla Veglia di preghiera a Marienfeld [Homília az imavirrasztáson Marienfeldben] (2005. augusztus 20.), AAS 97 (2005) 886.

¹⁴ II. JÁNOS PÁL: *Christifideles laici* szinódus utáni apostoli buzdítás (1988. december 30.), 32. pont, AAS 81 (1989) 451–452.

¹⁵ Vö. II. Vatikáni Zsinat: *Gravissimum educationis* nyilatkozat a keresztény nevelésről (1965. október 28.) 3. pont, AAS 58 (1966) 731; EGYHÁZI TÖRVÉNYKÖNYV, 793. és 1136. kánonok.

Katolikus Nevelési Kongregáció

iskola pedig a család mellett helyezkedik el, mint közösségi, szervezett és céllal rendelkező nevelési tér, amely támogatja a család nevelő munkáját, a szubsidiaritás logikája szerint.

13. A katolikus iskola elsődlegesen nevelői közösségként fogja fel magát, olyan iskolaként működik, amely a *személyért* van, és *személyekből* áll. Az ugyanis a célja, hogy a *személyt lényének átfogó egységében* alakítsa. A tanítás és tanulás eszközeivel ott igyekszik elérni a személyt, ahol kialakulnak „értékelési szempontjai, meghatározó értékei, érdeklődési körei, gondolkodásmódja, inspiráló forrásai és éleateszményei”.¹⁶ Elsősorban azonban azon van, hogy bevonja a személyt a személyek közötti kapcsolatok dinamikájába, hiszen ezek képezik és éltetik az iskolai közösséget.

14. Másfelől e közösségnek – identitásának és egyházi gyökerének megfelelően – arra kell törekednie, hogy keresztény, vagyis hitbeli közösséget alkosson, amely képes egyre mélyebb, kommunió szintű kapcsolatokat létrehozni, melyek önmagukban is nevelő hatásúak. És éppen egy olyan nevelői közösség jelenléte és élete teszi a katolikus iskolát a hiteles egyházi tapasztalat közegévé, amelyben minden tag egy olyan testvéri kommunió részese, amelyet a Krisztussal és az Egyházzal megélt élő kapcsolat táplál.

A megszentelt személyek és a világi hívők együtt az iskolában

15. „Az Egyházzal mint kommunióról szóló tanítás gyümölcseihez tartozott ezekben az években annak tudatosulása, hogy az Egyház különféle tagjai az együttműködés és az ajándékok cseréje révén egyesíthetik és egyesíteniük is kell erőiket annak érdekében, hogy minél hatékonyabban vegyenek részt az egyházi küldetésben. Ez hozzájárul egy világosabban körvonalazott és teljesebb egyházkép kialakulásához, és a különféle adományok harmonikus együttműködésével hatékonyabbá teszi a korunk nagy kihívásaira adott választ.”¹⁷ Ilyen egyházi kontextusban a katolikus iskola küldetése – melyet a megszentelt személyekből és a hívő világiakból álló közösség él meg – egészen különleges jelentést kap. Ennek gazdagságát fel kell tudni ismerni és meg kell tudni becsülni. E küldetés a neve-

¹⁶ VI. PÁL: *Evangelii nuntiandi* szinódus utáni apostoli buzdítás (1975. december 8.), 19. pont, AAS 68 (1976) 18.

¹⁷ II. JÁNOS PÁL: *Vita consecrata* szinódus utáni apostoli buzdítás, 54. pont: AAS 88 (1996) 426–427. A világi hívők és a megszentelt személyek együttműködéséről lásd az 54–56. pontokat is, AAS 88 (1996) 426–429.

Együtt nevelni a katolikus iskolában

lői közösség minden tagjától megkívánja annak tudatosítását, hogy a nevelőknek mint egyéneknek és közösségnek átruházhatatlan felelőssége van az eredeti keresztény stílus megteremtésében. Megköveteli tőlük, hogy tanúi legyenek Jézus Krisztusnak, és megmutassák, hogy a keresztény élet világosságot és értelmet hordoz minden ember számára. Amint a megszentelt személy arra kapott meghívást, hogy tanúságot tegyen sajátos hivatásáról a szeretetben megélt közösségre,¹⁸ és hogy az iskolai közösségben az evangélium értékeinek jele, emlékezete és prófécija legyen,¹⁹ úgy a világi nevelőtől is megkívántatik, hogy teljesítse „küldetését az Egyházban azáltal, hogy hívő módon éli meg e világi hivatását az iskola közösségi felépítésében”.²⁰

16. Az, ami igazán hatékonyá teszi ezt a tanúságtételt: a *kommunió lelkeségének* az előmozdítása, a katolikus iskola nevelői közösségén belül is. Ez a lelkeség mutatja ugyanis azt a hatalmas távlatot, amely a harmadik évezred Egyháza előtt megnyílik. A *kommunió lelkesége* azt jelenti: „képes vagyok úgy tekinteni hitestvéremre a misztikus test mélységes egységében, mint »aki hozzám tartozik«”;²¹ „a keresztény közösség képes teret biztosítani a Lélek minden adományának”²² a különböző egyházi hivatások közötti kölcsönös kapcsolatban. Az Egyháznak abban a különleges kifejeződésében is, ami a katolikus iskola, a *kommunió lelkeségével* kell lélegeznie az egész nevelői közösségnek, a *kommunió lelkeségének* kell ismervül szolgálnia az iskola összetevőinek teljes egyházi értékeléséhez, és ennek kell lényegi vonatkoztatási pontként szolgálnia egy hitelesen megosztott küldetés végzéséhez.

17. Így a szerzetescsaládok, egyházmegyék, plébániák vagy egyes hívők által életre hívott katolikus iskolákban, melyeken belül ma egyházi mozgalmak is jelen vannak, a *kommunió* ezen lelkeségének olyan magatartásmódban kell testet öltenie, amely szembeszökő evangéliumi testvériségről tanúskodik az emberek között, akik azonosulnak valamely szerzetesintézmény, lelkeségi mozga-

¹⁸ Vö. MEGSZENTELT ÉLET INTÉZMÉNYEINEK ÉS APOSTOLI ÉLET TÁRSASÁGAINAK KONGREGÁCIÓJA: *Újrindulás Krisztustól* (2002. június 14.), 28. pont.

¹⁹ Vö. KATOLIKUS NEVELÉS KONGREGÁCIÓJA: *A megszentelt személyek és küldetésük az iskolában*, 20. pont.

²⁰ KATOLIKUS NEVELÉS SZENT KONGREGÁCIÓJA: *Világi katolikusok mint a hit tanúi az iskolákban*, 24. pont.

²¹ II. JÁNOS PÁL: *Novo millennio ineunte* apostoli levél, 43. pont, AAS 93 (2001) 297.

²² Uo., 46. pont, AAS 93 (2001) 299.

Katolikus Nevelési Kongregáció

lom, új egyházi közösség vagy az iskolában tevékenykedő más hívők karizmájával. Ily módon a nevelői közösség teret nyit a Lélek adományainak, és e különbözőségeket gazdagságnak fogja fel. A valódi egyházi érettség, melyet a Krisztussal a szentségekben végbemenő találkozás táplál, képes értékelni „egyházi mozgalmaknak mind a hagyományosabb, mind az újabb formáiban [...] megmutatózó elevenességét, amely Isten ajándéka”²³ az egész iskolai közösségnek és magának a nevelési folyamatnak.

18. A katolikus oktatási-nevelési szakmai társaságok a „kommunió” megélésének egy másik lehetőségét jelentik. A nevelői küldetés segítésére szervezték meg őket, és a párbeszéd terét képezik a családok, az adott terület intézményei és az iskola között. Ezek a társaságok, helyi, nemzeti és nemzetközi formáikban, gazdagságot jelentenek, mert különösen is termékenyen támogatják a nevelés világát a motivációk és a szakmaiság szempontjából. Számos társaságnak olyan tanárok és felelősök is tagjai, akik nemcsak a katolikus iskolákban vannak jelen, hanem más oktatási intézményekhez is tartoznak. Annak köszönhetően, hogy tagjaik több intézményt is képviselnek, ezek a társaságok fontos szerepet tölthetnek be abban, hogy párbeszéd és együttműködés alakuljon ki az intézmények között, amelyek bár különböznek egymástól, mégis összekapcsolja őket a közös nevelési cél. E társaságoknak figyelembe kell venniük, hogy változnak az idők, ezért felépítésüket, működésüket korszerűsíteniük kell, hogy továbbra is számottevő hatékonysággal legyenek jelen az oktatás területén. Az egymással való együttműködést is intenzívebbé kell tenniük, főleg annak érdekében, hogy biztosíthassák a közös célok elérését az egyes társaságok értékeinek és sajátosságainak a teljes tiszteletben tartása mellett.

19. Ezenfelül alapvető jelentőségű, hogy a társaságok által végzett szolgálatot az a szándék vezesse, hogy teljes mértékben részt vegyenek az Egyház pasztorációs tevékenységében. A püspökkari konferenciáknak és azok földrészek szerinti képviselőiteinek pedig az a feladata, hogy előmozdítsa minden egyes társaság sajátosságainak megbecsülését, valamint segítse és ösztönözze a társaságok összehangoltabb munkáját az oktatásügy területén.

²³ Uo., 46. pont, AAS 93 (2001) 300.

II. KÉPZÉSI FOLYAMAT, HOGY EGYÜTT TUDJUNK NEVELNI

20. A katolikus iskolában a fiatal nemzedékek kommunióban és a kommunióra történő nevelése komoly feladat, amelyet nem lehet improvizálni. Erre a feladatra kellőképpen fel kell készülni, s végzését egy képzési tervvel kell támogatni. E képzési tervnek kezdetinek és folyamatosnak is kell lennie, amely képes felismerni a manapság jelentkező nevelési kihívásokat, képes megtalálni a leghatékonyabb eszközöket a velük való szembenézésre, a megosztott küldetés jegyében. Ez megkívánja a nevelőktől, hogy legyenek készségesek a tanulásra, tudásuk gyarapítására, módszereik megújítására és korszerűsítésére, de arra is, hogy spirituális és vallási képzést kapjanak, valamint a megosztásra. A mai helyzetben ez különösképpen szükséges, hogy válaszolni tudjanak a felmerülő problémákra ebben a folyamatos és gyors átalakulásban lévő világban, amelyben a nevelés egyre nehezebb feladatot jelent.

Szakmai képzés

21. Alapvető követelmény a katolikus iskolában tanító tanárral szemben, hogy alapos szakmai képzettséggel rendelkezzen. A tanítás silány minősége, melynek oka az elégtelen szakmai felkészültség vagy a nem megfelelő didaktikai módszerek alkalmazása, elkerülhetetlenül káros hatással van a tanulók integrális képzésének eredményességére és a nevelő kulturális tanúságtételére, amelyet nyújtania kell.

22. A nevelő szakmai képzettsége nemcsak széleskörű kulturális, pszichológiai és pedagógiai kompetenciákat igényel, amelyeket autonómia, tervezési és értékelési képesség, kreativitás, újdonságok iránti nyitottság, korszerű ismeretekre törekvés, útkeresés és kísérletezés jellemez, hanem képességet is a szakmai kompetenciák és nevelési motivációk közötti szintézisalkotásra, különös figyelmet szentelve arra, hogy személyesen rendelkezésére álljon bárkinek. Ezt ma megkíván a tanári munka egyre inkább kollegiális végzése. A tanulók és a családok azt várják a tanártól, hogy párbeszédre és elfogadásra képes partner legyen, felkészült nevelő, aki képes motiválni a fiatalokat a teljes képzésre, képes felébreszteni és afelé irányítani a bennük szunnyadó energiákat, hogy értékesen építsék önmagukat és az életüket, valamint képesek komoly és hiteles tanúi lenni annak a felelősségnek és reménynek, amellyel az iskola a társadalomnak tartozik.

23. A folyamatos és felgyorsult átalakulásnak – mely az embert és a társadalmat a mai korban minden területen érinti – az a következménye, hogy a megszerzett ismeretek hamar elavulttá válnak, új attitűdökre és módszerekre van szükség. A tanárnak kötelessége, hogy az általa tanított tárgyak terén állandóan frissítse tu-

Katolikus Nevelési Kongregáció

dását, és az alkalmazott pedagógiai módszerek tekintetében is naprakész legyen. A nevelői, tanári hivatás megkívánja az újításra és alkalmazkodásra való gyors készséget. Nem elég tehát csak kezdetben elérni egy viszonylag magas színvonalú felkészültséget, hanem azt meg is kell tartani, és emelni is kell a folyamatos képzés révén. Ezenfelül a folyamatos képzés, mivel számtalan aspektust felölel, megkívánja, hogy személyesen és közösségileg is keressük e képzés megvalósítási módjait. Szükség van továbbá egy megosztott képzési folyamatra, amelyben a katolikus iskola megszentelt és világi nevelői közösen vesznek részt, és gazdagítják egymást.

24. Pusztán a tantárgyak szerinti szakmai továbbképzés a szó szoros értelmében nem elég. A hit, a kultúra és az élet közötti szintézis ugyanis, amelyet a katolikus iskola nevelői megvalósítani hivatottak, „a különböző tudományszakokba rendeződött emberi tudás sokféle tartalmának integrációja által valósulhat meg az evangéliumi üzenet fényében és azoknak az erényeknek a kibontakoztatásával, amelyek a keresztény embert jellemzik”.²⁴ Ez megköveteli a katolikus nevelőtől, hogy különleges érzékenységet fejlesszen ki önmagában a nevelésre szoruló személlyel szemben, hogy fogékony legyen nemcsak az ismeretekben és kompetenciákban való növekedési kérésére, hanem az emberségben való fejlődésének szükségére is. Ez megkívánja a nevelőktől, hogy „a szívükkel forduljanak oda a másíkhöz, úgy, hogy az megérezhesse emberi jóságukat”.²⁵

25. Ezért a katolikus nevelőknek „a szakmai képzés mellett elsősorban a »szív képzésére« van szükségük: el kell vezetni őket arra az Istennel való találkozáshoz Krisztusban, amely felébreszti bennük a szeretetet, és megnyitja szívüket a felebarát felé”, úgy, hogy nevelői munkájuk „hitük következménye [legyen], mely a szeretetben tevékeny (vö. Gal 5,6)”.²⁶ Ugyanis „a tanítással való törődés [is] szeretet” (Bölcs 6,17). Csak ekképpen képesek tanító tevékenységüket a hit iskolájává alakítani, vagyis az evangélium átadásává, miként azt a katolikus iskola nevelési terve megkívánja.

Teológiai és spirituális képzés

26. A keresztény üzenet tanításon keresztül történő átadása feltételezi a hit igazságainak és a lelki élet alapelveinek biztos ismeretét, amelyet szüntelenül fejleszteni kell. Ezért szükséges, hogy a katolikus iskolák tanárai, megszenteltek és világiak, megfelelő teológiai képzésben részesüljenek.²⁷ Ez segíti őket, hogy a

²⁴ KATOLIKUS NEVELÉS SZENT KONGREGÁCIÓJA: *A katolikus iskola*, 37. pont.

²⁵ XVI. BENEDEK: *Deus caritas est* enciklika (2005. december 25.), 31. pont, AAS 98 (2006) 244.

²⁶ Uo.

Együtt nevelni a katolikus iskolában

hívó megértést jobban összhangba tudják hozni a szakmai munkájukkal és keresztény cselekvésükkel. A teológiai képzéssel együtt a nevelőknek spirituális képzésükkel is törődniük kell, hogy mélyebbé váljon a Jézussal való kapcsolatuk, és hogy egyre inkább hozzá hasonlóvá váljanak, hiszen ő a voltaképpeni tanító, a Mester. Ebben az értelemben mind a világiak, mind a megszentelt személyek képzési folyamatának integrálódnia kell egyrészt a személyes fejlődés folyamatába a Krisztushoz való egyre hasonlóbbá válás felé (vö. Róm 8,29), másrészt a nevelői közösség létrejöttének folyamatába a tanító Krisztus körül. Ezenfelül a katolikus iskola tudatában van annak, hogy az iskolai közösségnek állandóan táplálkoznia kell azokból a forrásokból és szembesülnie kell azokkal a forrásokkal, amelyekből létezése értelmét kapja. Ezek pedig a következők: Isten üdvözítő igéje a Szentírásban, a hagyományban, főként a liturgikus és szentségi hagyományban, amelyet az Egyház tanítóhivatala világít meg.²⁸

A megszentelt személyek hozzájárulása a megosztott (közös) képzéshez

27. A megszentelt személyek az evangéliumi tanácsok fogadalommal történő vállalásával kinyilvánítják, hogy Istenért és Istenből élnek, a szentháromságos szeretet konkrét tanúságtételévé válnak, hogy az emberek észlelhessék Isten elbűvölő szépségét. Így a megszentelt személyek első és eredeti hozzájárulása a megosztott küldetéshez: életük evangéliumi radikalitása. Hivatásuk megéléséhez teológiai-spirituális képzettséget szereznek, melynek középpontjában az Egyházban élő Krisztus misztériuma áll. E képzettséget azonban állandóan fejleszteniük kell, összhangban az Egyházzal, mely a „teljes igazság” (Jn 16,13) felé vándorol a történelemben. Ennek a világos egyházi dinamikának megfelelően a megszentelt személyeknek meg kell osztaniuk a képzés gyümölcseit a világiakkal is, elsősorban azokkal, akik arra éreznek meghívást, hogy „megélik a szerzetesintézmény lelkiiségének és küldetésének sajátos jellemzőit és mozzanatait”.²⁹ Ily módon a nevelés területén elkötelezett megszentelt élet intézményei és apostoli élet társaságai képesek lesznek biztosítani az elengedhetetlen nyitottságot az Egyház felé és elevenen tartani a rendalapítók szellemiségét, mindezekon felül pedig meg tudják újítani a katolikus iskola hagyományának egyik különösen értékes aspektusát. A renda-

²⁷ Vö. KATOLIKUS NEVELÉS SZENT KONGREGÁCIÓJA: *Világi katolikusok mint a hit tanúi az iskolákban*, 60. pont.

²⁸ Vö. II. Vatikáni Zsinat: *Dei Verbum* dogmatikai konstitúció az isteni kinyilatkoztatásról (1965. november 18.), 10. pont, AAS 58 (1966) 822.

²⁹ MEGSZENTELT ÉLET INTÉZMÉNYEINEK ÉS APOSTOLI ÉLET TÁRSASÁGAINAK KONGREGÁCIÓJA: *Újraindulás Krisztustól*, 31. pont.

Katolikus Nevelési Kongregáció

lapítók ugyanis kezdettől fogva különleges figyelmet szenteltek a *képzést végző személyek képzésére*, s erre gyakran a legjobb munkaerőket áldozták. Egy ilyesfajta képzésnek – ma is, mint egykor – nemcsak az a célja, hogy a szakmai kompetenciákat fejlessze, hanem elsősorban az, hogy nyilvánvalóvá tegye a tanári pálya hivatás jellegét azáltal, hogy az evangéliumi értékeken tájékozódó gondolkodásmód kialakítására törekszik, a szerzetesintézmény küldetésének sajátos jellemzői szerint. Ezért „nagyon hasznosak azok a képzési programok, amelyekben vannak az alapító, a karizma és a rendi szabályzat témájával foglalkozó, időnként visszatérő tanulmányi és imádságos elmélkedési időszakok”.³⁰

28. Sok szerzetesintézményben a nevelői küldetés világiakkal való megosztása régóta létezik, mivel az iskolában jelenlevő szerzetesközösséggel együtt jött létre. A „spirituális családok”, „társult világiak” csoportjainak vagy egyéb formáknak a kialakulása – melyek lehetővé teszik a világiak számára, hogy lelki és apostoli termékenységet merítsenek az eredeti karizmából – pozitív tényező, és nagy reményt jelent a katolikus nevelői küldetés jövőjének.

29. Szinte felesleges megjegyeznünk, hogy a kommunió-egyház perspektívájában ezekre a képzési programokra – melyeknek a küldetés és az élet világiakkal történő megosztása a célja a saját karizma fényénél – szükség van ott is, ahol bőségesen vannak hivatások a megszentelt életre.

A világiak hozzájárulása a megosztott (közös) képzéshez

30. A világiak – amellet, hogy el kell mélyíteniük az iskolában megélt nevelői hivatásuk értelmét – kommunióban a megszentelt személyekkel arra is meghívást kaptak, hogy a közös képzési folyamathoz hozzátegyék azt, amivel ők mint az Egyház teljes értékű tagjai eredeti és helyettesíthetetlen módon hozzá tudnak járulni. Ez mindenekelőtt azt jelenti, hogy fedezzenek fel és éljenek meg „világi életükben [...] egy sajátos és »gyönyörű« hivatást az Egyházon belül”:³¹ azt a hivatást, hogy „az e világi dolgok intézése és Isten szerint való rendezése által keresik Isten országát”.³² Nevelőként arra kaptak meghívást, hogy „e világi hivatásukat hitben az iskola

³⁰ MEGSZENTELT ÉLET INTÉZMÉNYEINEK ÉS APOSTOLI ÉLET TÁRSASÁGAINAK KONGREGÁCIÓJA: *Testvéri élet közösségben* (1994. február 2.), 45. pont.

³¹ KATOLIKUS NEVELÉS SZENT KONGREGÁCIÓJA: *Világi katolikusok mint a hit tanúi az iskolákban*, 7. pont.

³² II. Vatikáni Zsinat: *Lumen gentium* dogmatikai konstitúció az egyházzól (1964. november 21.), 31. pont, *AAS* 57 (1965) 37.

Együtt nevelni a katolikus iskolában

közösségi keretei között [éljék meg], a lehető legkiválóbb szakmai képzettséggel és a hitből táplálkozó apostoli elkötelezettséggel az ember integrális képzésének szolgálatában”.³³

31. Érdeemes kiemelni, hogy a világi nevelők sajátos hozzájárulása a képzési folyamathoz éppen az ő e világi (szekuláris) jellegükből fakad, amely különösképpen érzékennyé teszi őket az „idők jeleinek” megragadására.³⁴ Ők ugyanis, mivel hitüket a családi és a társadalmi élet megszokott keretei között élik, az egész nevelői közösséget segíthetik abban, hogy világos különbséget tegyenek az evangéliumi értékek és a velük ellentétes értékek között, amelyeket e „jelek” magukban rejtnek.

32. Egyházi hivatásuk fokozatos kibontakozásával a világiak egyre jobban tudatára ébrednek, hogy az Egyház nevelői küldetéséből részesednek. Ezzel egy időben tevékeny szerepet kezdenek vállalni annak a közösségnek spirituális életében, amelyet a megszentelt személyekkel együtt alkotnak. „A kommunió és a kölcsönösség az Egyházban sohasem egyirányú.”³⁵ Ha ugyanis más korokban elsősorban a papok és a szerzetesek táplálták és vezették spirituálisan a világiakat, ma előfordulhat, hogy „maguk a világi hívők segítik a papokat és a szerzeteseket lelki és lelkipásztori útjukon”.³⁶

33. A képzés perspektívájában a világi hívők és a megszentelt személyek azáltal, hogy megosztják egymással imaéletüket és alkalmas formában közösségi életüket, táplálják közös reflexiójukat, a testvériség és a nagylelkű odaadás érzését. Ebben a közös kateketikai-teológiai és spirituális képzési folyamatban egy olyan Egyház arcát ismerhetjük fel, amely miközben testvéri kommunióban imádkozik, meghallgat, tanul és tanít, Krisztus arcát jeleníti meg.

Képzés a kommunió szellemére a nevelés érdekében

34. Lényegénél fogva a katolikus iskola olyan nevelők jelenlétét és részvételét kívánja meg, akik nemcsak kulturálisan és spirituálisan képzettek, hanem tuda-

³³ KATOLIKUS NEVELÉS SZENT KONGREGÁCIÓJA: *Világi katolikusok mint a hit tanúi az iskolákban*, 24. pont.

³⁴ II. Vatikáni Zsinat: *Gaudium et spes* lelkipásztori konstitúció az egyházzól a mai világban, 4. pont, AAS 58 (1966) 1027.

³⁵ MEGSZENTELT ÉLET INTÉZMÉNYEINEK ÉS APOSTOLI ÉLET TÁRSASÁGAINAK KONGREGÁCIÓJA: *Újraindulás Krisztustól*, 31. pont.

³⁶ II. János Pál: *Christifideles laici* szinódus utáni apostoli buzdítás, 61. pont, AAS 81 (1989) 514.

Katolikus Nevelési Kongregáció

tosan szeretnék fejleszteni közösségi nevelői elkötelezettségüket az egyházi kommunió hiteles szellemében.

35. A nevelőknek a képzési folyamaton keresztül is az a feladatuk, hogy kapcsolataikat mind szakmai, mind személyes és spirituális szinten a kommunió logikája szerint ápolják. Ez mindegyiküktől megkívánja, hogy készségesek és befogadók legyenek, nyitottak egymásra, és gazdagítsák egymást, az együttéléshez és a testvéri élethez méltó viselkedést tanúsítsanak a nevelői közösségen belül. A talentumokról szóló példabeszéd (Mt 25,14–30) segíthet megérteni, hogyan kell mindenkinek gyümölcsöztetnie saját személyes adományait és befogadni mások értékeit a megosztott nevelői küldetésben.

36. A megosztott küldetést gazdagítják azok a különbözőségek, amelyek a megszentelt személyeket és a világiakat jellemzik. E küldetésben egységbe kerülnek a különböző karizmák kifejeződései. E karizmák nem mások, mint különféle adományok, amelyekkel ugyanaz a Lélek gazdagítja az Egyházat és a világot.³⁷ A katolikus iskolában ezért „a hivatások kölcsönössége – elkerülve mind a szembeállításukat, mind az összemosásukat – különlegesen termékeny perspektívának bizonyul ahhoz, hogy gazdagítsa a nevelői közösség egyházi érvényét. Benne a különböző hivatások [...] korrelatív utak, különbözők és kölcsönösek, amelyek közrejátszanak abban, hogy teljesen megvalósuljon a karizmák karizmája: a szeretet.”³⁸

37. A személyek és a hivatások különbözősége által tagolva, ám a kommuniónak ugyanazon szelleme által éltetve a katolikus iskola nevelői közössége arra törekszik, hogy a kommunió egyre mélyebb, önmagukban is nevelő értékű kapcsolatokat teremtsen meg. És éppen így „kifejezi a különböző hivatások sokszínűségét és szépségét, valamint azt a nevelési és pedagógiai téren való termékenységet, amelyvel e különbözőség hozzájárul az oktatási intézmény életéhez”.³⁹

³⁷ Vö. MEGSZENTELT ÉLET INTÉZMÉNYEINEK ÉS APOSTOLI ÉLET TÁRSASÁGAINAK KONGREGÁCIÓJA: *Testvéri élet közösségben*, 45. pont.

³⁸ KATOLIKUS NEVELÉS KONGREGÁCIÓJA: *A megszentelt személyek és küldetésük az iskolában*, 21. pont.

³⁹ Uo., 43. pont.

Együtt nevelni a katolikus iskolában

Tanúságtétel és a kommunió kultúrája

38. Ezt a termékenységet elsődlegesen a nevelői közösség tanúságtétele fejezi ki. Kétségtelen, hogy az iskolában a nevelés többnyire a tanításon keresztül zajlik, hiszen rajta keresztül adunk át eszméket és meggyőződéseket; ebben az értelemben „a szó a legkiválóbb út az értelem neveléséhez”.⁴⁰ Ez azonban nem jelenti azt, hogy ne valósulna meg nevelés az iskolai élet más helyzeteiben is. Így a tanárok – s valamennyi ember, aki az iskola területén él és dolgozik – nevelnek, vagy félre is nevelhetnek, szóbeli és nem szóbeli magatartásukkal. „A nevelési tevékenységben, s különösképpen a hitre nevelésben, mely a képzés csúcsa és legmegfelelőbb horizontja, központi jelentősége konkrétan a tanúságtévő alakjának van.”⁴¹ „Ma sokkal fontosabb, mint valaha, hogy az imádság által táplált tanúságtétel legyen minden katolikus iskola mindent átfogó kontextusa. A tanárok mint tanúk ki nyilvánítják az életüket éltető reményt (vö. 1Pét 3,15), megélik azt az igazságot, amelyet tanítványaiknak felkínálnak, mindig Annak vonatkozásában, akivel találkoztak, s akinek valódi jóságát örömmel fogadták el életmodelljüként. Szent Ágostonnal mondhatják: »Mi, akik beszélünk és ti, akik, hallgattok, az egyetlen Tanítómesternek vagyunk tanítványai és követői« (Sermones, 23,2).”⁴² A nevelői közösségben tehát az életstílusnak nagy hatása van, kiváltképpen akkor, ha a megszentelt személyek és a világiak együtt dolgoznak, s teljesen osztoznak azon fáradásukban, hogy az iskolában „a szabadság és a szeretet evangéliumi szellemisége által átjárt nevelői környezetet”⁴³ hozzanak létre. Ez mindenkitől megkívánja, hogy közösbe adja saját hivatásának sajátos értékeit, hogy olyan család jöjjön létre, amelyet a tevékeny szeretet és a boldogságok szellemisége vezérel.

39. A kommunióról való tanúságtételével a katolikus nevelői közösség képes *nevelni a kommunióra*, amely – mint magasból kapott ajándék – irányítja az együttélésre és befogadásra irányuló képzési tervet. Nemcsak ápolja a tanulóknál azo-

⁴⁰ XVI. BENEDEK: Discorso ai rappresentanti di alcune comunità musulmane [Beszéd néhány muszlim közösség képviselőjéhez] (2005. augusztus 20.), *AAS* 97 (2005) 918.

⁴¹ XVI. BENEDEK: Discorso all'apertura del Convegno ecclesiale della Diocesi di Roma su famiglia e comunità cristiana [Beszéd a Római Egyházmegye család és keresztény közösség című konferenciájának megnyitójának alkalmából] (2005. június 6.), *AAS* 97 (2005) 815.

⁴² XVI. BENEDEK: Discorso ai Vescovi dell'Ontario, Canada, in visita *ad limina Apostolorum* [Beszéd Ontario püspökeihez (Kanada) *ad limina* látogatásuk alkalmából] (2006. szeptember 8.), *L'Osservatore Romano* (9 settembre 2006), 9.

⁴³ II. Vatikáni Zsinat: *Gravissimum educationis* nyilatkozat a keresztény nevelésről, 8. pont, *AAS* 58 (1966) 734.

Katolikus Nevelési Kongregáció

kat a kulturális értékeket, amelyek a valóság keresztény szemléletéből fakadnak, hanem bevonja mindnyájukat a közösség életébe, ahol az értékeket a közösség tagjai közötti hiteles személyes kapcsolatok, valamint az értékek egyéni és közösségi elfogadása közvetítik. Ily módon a nevelői közösség kommunió szintű élete alapvető nevelési elvvé válik, paradigmává, amely irányítja képzési tevékenységét a kommunió kultúrájának megvalósítása érdekében. A katolikus iskolai közösség ezért a tanítás és a tanulás eszközein keresztül „nem úgy közvetíti a műveltséget, mint a hatalom és az uralkodás eszközt, hanem mint képességet a közösségteremtésre, az emberek, események, dolgok megértésére”.⁴⁴ Ennek az alapelvnek kell meghatároznia minden iskolai elfoglaltságot, nemcsak az órai munkát, hanem az iskolán kívüli összes programot is: a sportot, a színjátszást, a társadalmi munkát, amelyek elősegítik a tanulók kreativitásának megmutatkozását és társadalomba való beilleszkedését.

Nevelői közösség és hivatásgondozás

40. A világiakból és megszentelt személyekből álló nevelői közösség hivatástudattal megélt, megosztott küldetése a katolikus iskolát pedagógiai szempontból kedvező helyé teszi a *hivatásgondozás* számára. Összetételénél fogva ugyanis a katolikus iskola nevelői közössége felhívja a figyelmet az Egyházban jelenlevő hivatások különbözőségére és egymást kiegészítő voltára,⁴⁵ és ezeknek maga is kifejeződése. Ebben az értelemben a nevelői tapasztalat közösségi dinamikája lesz az a horizont, amelyen belül a tanuló megtapasztalhatja, mit jelent annak a nagyobb közösségnek a tagjaként élni, ami az Egyház. Az Egyházzal tapasztalatot szerezni azt jelenti, hogy személyesen találkozunk a benne élő Krisztussal. És „a fiatal csak abban a mértékben tudja ténylegesen megérteni Krisztus akaratát s így a saját hivatását, amilyen mértékben személyes tapasztalatot szerez Krisztusról”.⁴⁶ Ebben az értelemben a katolikus iskola igyekszik rávezetni a tanulókat önmaguk megismerésére, magatartásformáik és belső erőforrásaik felismerésére, s így arra neveli őket, hogy felelősségtudattal adják oda életüket, mint mindennapi választ Isten hívására. A katolikus iskola ekképpen kíséri a tanulókat, hogy életükről tudatos döntést hozzanak: válasszák a papi hivatást vagy

⁴⁴ KATOLIKUS NEVELÉS SZENT KONGREGÁCIÓJA: *A katolikus iskola*, 56. pont.

⁴⁵ Vö. II. JÁNOS PÁL: *Christifideles laici* szinódus utáni apostoli buzdítás, 20. pont, *AAS* 81 (1989) 425.

⁴⁶ XVI. BENEDEK: *Discorso ai seminaristi* [Beszéd a papnövendékekhez] (2005. augusztus 19.), *AAS* 97 (2005) 880.

Együtt nevelni a katolikus iskolában

a különleges Istennek szenteltséget, vagy keresztény hivatásukat a családi, foglalkozásbeli és társadalmi életben valósítsák meg.

41. A mindennapi találkozás és párbeszéd a nevelőkkel, világiakkal és megszenteltekkel, akik örömteli tanúságot tesznek saját meghívottságukról, jelentősen segíti a képzésben lévő fiatalot, hogy életét hivatásként fogja fel, olyan útként, amelyet együtt kell megélni, felismerve a jeleket, amelyeken keresztül Isten a beteljesedéshez vezeti az emberi létezést. Azt is segíti megértetni vele, mennyire szükséges felismerni és belülről magunkévá tenni az értékeket, megtanulni felelősen elkötelezettséget vállalni és életünkről döntést hozni.

42. Ily módon a katolikus iskola nevelői tapasztalata erős gátat emel az előtt a széles körben elterjedt mentalitás előtt, amely ráveszi az embereket, főleg a legfiatalabbakat, hogy „saját életüket úgy tekintsék, mint megtapasztalando élmények együttesét, s nem mint létrehozandó életművet”.⁴⁷ Ugyanakkor pedig hozzájárul, hogy „erős személyiségek alakuljanak ki, olyanok, akik képesek arra, hogy ellenálljanak a csüggesztő relativizmusnak, és keressék a követelményeinek megfelelően élni”.⁴⁸

III. KOMMUNIÓ A MÁSONKÉLÉ VALÓ MEGNYÍLÁS SZOLGÁLATÁBAN

43. A katolikus iskola nevelői által megélt kommunió hozzájárul ahhoz, hogy az egész nevelői környezet a külső valóságra nyitott s ne az önmagába zárkózó kommunió helye legyen. *Kommunióban nevelni* és *kommunióra nevelni* azt jelenti: irányt mutatunk a tanulóknak, hogy hitelesen növekedjenek mint személyek, olyanokká, akik „képesek fokozatosan megnyílni a valóság előtt, és kialakítani maguknak egy határozott világnézetet”,⁴⁹ amely segíti tágítani látókörüket és szívüket az őket körülvevő világ felé, kritikus értelmezőképességgel, felelősségérzettel és konstruktív elkötelezettséggel. Ezt a világ iránti nyitottságot antropológiai és teológiai motivációk alapozzák meg.

⁴⁷ II. JÁNOS PÁL: *Centesimus annus* enciklika (1991. május 1.), 39. pont, AAS 83 (1991) 842.

⁴⁸ KATOLIKUS NEVELÉS SZENT KONGREGÁCIÓJA: *A katolikus iskola*, 12. pont.

⁴⁹ Uo., 31. pont.

Antropológiai és teológiai alapok

44. Az emberi lény mint személy lélek és test egysége, aki dinamikusan valósítja meg önmagát, mégpedig megnyílásával a másik emberrel való kapcsolatra. A személy lényegéhez tartozik, hogy *másokkal együtt élő és másokért élő* lény, akinek tehát szeretetben kell megvalósítani önmagát. A szeretet tehát az, ami hajtja a személyt, hogy fokozatosan szélesebbé tegye emberi kapcsolatainak sugarát, hogy túllépjen a magánszféra és a családi szeretetkapcsolatok körén egészen addig, hogy együtt lélegezzen az egész világmindenséggel, és átölelje – legalább szándékában – az egész emberiséget. A szeretetnek ebben az ösztönző erejében egy erőteljes nevelési követelmény is rejlik. Annak szükségessége, hogy meglássuk: ezen a világon minden összefügg mindennel, olyan világban élünk, amelyet mindenütt ugyanazok a globális problémák árasztanak el, ez pedig erőteljes etikai felszólítást jelent korunk emberének, felszólítást, hogy hagyjunk fel azzal az emberfelfogással, mely az emberekben elszigetelt egyéneket lát. Annak szükségességéről van szó, hogy az embert személyyé alakítsuk: olyan alannyá, aki úgy építi szeretetben saját történelmi, kulturális, spirituális és vallásos identitását, hogy párbeszédet folytat más személyekkel, képes saját adottságait másoknak felkínálni és mások felkínált adottságait képes befogadni. Globalizált világunkban olyan egyéneket kell formálni, akik képesek tiszteletben tartani mások identitását, kultúráját, történelmét, vallását s főképpen szenvedéseit és szükségleteit, annak tudatában, hogy „mindannyian valóban felelősek vagyunk mindenkiért”.⁵⁰

45. E követelmény még inkább fontosabbá és sürgetőbbé válik a katolikus *hit* szemszögéből, melyet *szeretetben* élünk meg az egyházi *kommunióban*. Az Egyházban, a szentháromságos szeretet képére létrejött kommunió helyében ugyanis „a Krisztus Lelke által ébresztett szeretet dinamikája működik”.⁵¹ A Lélek „belső erőként” működik: összehangolja a hívők szívét Krisztus szívével, és „átváltoztatja az egyházi közösség szívét, hogy a világban az Atya szeretetének tanúja legyen”.⁵² Ezért „az Egyházon belüli kommunióból a testvéri szeretet, természeténél fogva, megnyílik az egyetemes szolgálat előtt, s a *tevékeny és konkrét szeretet tetteire buzdít bennünket minden emberi lény iránt*”.⁵³ Ebben az értelemben az Egyház nem önmagáért létezik: azért van, hogy megmutassa Istent a világnak; másokért van.

⁵⁰ II. JÁNOS PÁL: *Sollicitudo rei socialis* enciklika (1987. december 30.), 38. pont, *AAS* 80 (1988) 566.

⁵¹ XVI. BENEDEK: *Deus caritas est* enciklika, 28b. pont, *AAS* 98 (2006) 240.

⁵² Uo., 19. pont, *AAS* 98 (2006) 233.

⁵³ II. JÁNOS PÁL: *Novo millennio ineunte* apostoli levél, 49. pont, *AAS* 93 (2001) 302.

Együtt nevelni a katolikus iskolában

46. Ugyanilyen módon a katolikus iskola mint egyházi alany a világ keresztény élesztőjévé válik: benne a tanulók megtanulják leküzdeni önösségüket és felfedezni a hit fényénél: arra kaptak meghívást, hogy felelősségteljesen éljék meg sajátos hivatásukat a Krisztussal való barátságra és szolidárisan éljenek együtt a többi emberrel. Végeredményben az iskola arra hivatott, hogy Isten szeretetének élő tanúságtétele legyen az emberek között. Ezenfelül olyan eszközzé válhat, amelyen keresztül világosan fel lehet ismerni – az evangélium fényénél – azt, ami pozitív a világban, azt, amit át kell alakítani, valamint az igazságtalanságokat is, amelyeket meg kell szüntetni. És az is, hogy körültekintően fogadjuk be azt, amit a világ nyújt az iskolai életnek, a nyitott kommuniót táplálja és mozdítja elő, a nevelésnek különösképpen olyan területein, mint a békére, az együttélésre, az igazságszágra és a testvériségre való nevelés.

A nyitott kommunió építői

47. Az a tény, hogy egyazon nevelői küldetésen különböző személyek, eltérő hivatású és életállapotú személyek osztoznak, kétségtelenül a katolikus iskola egyik erőssége az Egyház missziós dinamikájában való részvételében, az egyházi kommunió megnyitásában a világ felé. E nézőpontból az első értékes segítség az iskolában tevékenykedő világiak és megszentelt személyek közötti kommunióból fakad.

A *világiak*, akik családi és társadalmi kapcsolataik révén a világba tagozódva élnek, elősegíthetik a nevelői közösség megnyílását az építő kapcsolatra az adott területen jelenlevő kulturális, polgári és politikai intézményekkel, valamint a különféle társadalmi szervezetekkel, a lazább szerveződésűektől a jobban megszervezettekig. A katolikus iskola azáltal is biztosítja jelenlétét az adott területen, hogy tevékenyen együttműködik a többi nevelői intézménnyel, mindenekelőtt a felsőfokú katolikus központokkal, amelyekhez különleges egyházi kötelék kapcsolja, valamint a helyi szervekkel és a különféle segélyező intézményekkel. A katolikus iskola ekképpen, hűségesen inspiráló forrásához, segít kiépíteni egy olyan kapcsolati hálózatot, amely segíti a tanulókat, hogy érett módon vállalják másokhoz tartozásukat, és segíti a társadalmat, hogy szolidárisan növekedjen és fejlődjön.

A *megszentelt személyek* is mint „Krisztus valódi jelei a világban”⁵⁴ részt vesznek ebben a kifelé való megnyílásban azoknak az adományoknak a megosztása érdekében, amelyeknek hordozói. Különösképpen az ő feladatuk annak megmutatása, hogy a szerzetesi megszenteltségnek sok mondanivalója lehet minden kultúrának, hiszen segít feltárni az emberi lényre vonatkozó igazságot. Evangéliumi életük tanúságtételének világosan meg kellene tudni mutatni, hogy „az

⁵⁴ II. JÁNOS PÁL: *Vita consecrata* szinódus utáni apostoli buzdítás, 25. pont, AAS 88 (1996) 398.

Katolikus Nevelési Kongregáció

életszentség az ember és a történelem legmagasabb rendű humanizálásának ajánlata, olyan program, amelyet ezen a földön *mindenki* magáévá tud tenni”.⁵⁵

48. A *nyitott kommunió* másik oszlopa a katolikus iskola kapcsolata a családokkal, amelyek gyermekeik nevelésére ezt az iskolát választották. E kapcsolat azt jelenti, hogy a szülők teljesen részt vesznek a nevelői közösség életében, nemcsak azért, mert gyermekeik nevelésének ők az elsődleges felelősei, hanem annak az identitásnak és nevelési tervnek a megosztása jegyében is, amelyek a katolikus iskolát jellemzik, s amelyeket a szülőknek belső készséggel ismerniük és elfogadniuk is kell. Épp ezért a nevelői közösség az iskola és a családok közötti együttműködés döntő terének a *nevelési tervet* tartja, amelyet a kommunió szellemében kell megismertetnie és végrehajtania, mindenkinek a közreműködésével, a különféle felelősségi körök, feladatkörök és illetékességi körök figyelembevételével. A szülőknek különösképpen az a feladatuk, hogy gazdagítsák a kommuniót e nevelési terv körül, élővé és kézzelfoghatóvá tegyék a családi légkört, amelynek a nevelői közösséget jellemeznie kell. Ezen okból kifolyólag a katolikus iskola szívesen fogadja a szülők együttműködését, és saját küldetése lényegi részének tartja, hogy szervezett formában *folymatos képzést kínáljon fel a családoknak*, s ezáltal támogassa azokat nevelő feladatukban, és elősegítse a nagyobb mértékű összhangot az iskola és a család által képviselt értékek között.

49. A keresztény szellemiségű társaságok és csoportok, melyek a katolikus iskolákba járó tanulók szüleit gyűjtik egybe, újabb hidat jelentenek a nevelői közösség és az iskolát övező valóság között. Ezek a társaságok és csoportok megerősíthetik az iskola és a társadalom közötti kölcsönös köteleket: a nevelői közösséget nyitottan tartják a társadalom szélesebb közössége felé, ugyanakkor a társadalmat és annak intézményeit érzékenyvé teszik az adott területen működő katolikus iskola jelenlétére és az általa kifejtett tevékenységre.

50. Egyházi szinten is: a katolikus iskolán belül megélt kommunió megnyílhat és meg is kell nyílnia egymás gazdagítására, a tágasabb kommunióra a plébániával, az egyházmegyével, az egyházi mozgalmakkal és az egyetemes egyházzal. Ez megkívánja, hogy a nevelői közösséghez tartozó világi hívők (nevelők és szülők) és megszentelt személyek jelentősegteljesen vegyenek részt a katolikus iskola falain kívül is a helyi egyház életében. Az egyházmegyés papoknak és dia-

⁵⁵ KATOLIKUS NEVELÉS KONGREGÁCIÓJA: *A megszentelt személyek és küldetésük az iskolában*, 12. pont.

Együtt nevelni a katolikus iskolában

kónusoknak, valamint a helyi keresztény közösség világi tagjainak, akik nem mindig rendelkeznek pontos ismeretekkel a katolikus iskoláról, fel kell fedezniük a katolikus iskolát mint a *keresztény közösség iskoláját*, Krisztus egyazon Egyházának élő kifejeződését, annak az Egyháznak a kifejeződését, amelyhez ők maguk is tartoznak.

51. A katolikus iskola nevelői közösségének egyházi sága, ha hitelesen és mélyen megélik, nem merülhet ki a helyi keresztény közösséggel való kapcsolatban. Mintegy természetes módon az egyetemes egyház távlati felé nyílik meg. E nézőpontból sok szerzetescsalád nemzetközi jellege felkínálja a kommunió gazdagítását a megszentelteknek, hiszen ugyanazon a küldetésen osztoznak a világ legkülönbözőbb pontjain. Ugyanakkor egy olyan karizma eleven erejének tanúságtételét kínálja fel, mely a különbségeken túl egyesíteni képes. E kommunió gazdagságát az egyetemes egyházban meg lehet és meg is kell osztani, például képzési és találkozási alkalmakkor, régió- és világszinten, a világiakkal is (nevelőkkel és szülőkkel), akik életállapotuk megtartásával osztoznak a szóban forgó karizma nevelői küldetésében.

52. Az ily módon működő katolikus iskola olyan nevelői közösségnek mutatkozik, amelyben az egyházi és missziós kommunió egyre érettebbé, mélyebbé és kiterjedtebbé válik. Olyan kommuniót lehet megélni benne, amely hatékony tanújává válhat Krisztus élő jelenlétének, a nevében egybegyűlt nevelői közösségben való jelenlétének (vö. Mt 18,20), és amely épp ezért nyitott a valóság egyre mélyebb megértésére, valamint a világ megújítása érdekében nagyobb meggyőződéssel végzett munkára. Ugyanis „ha a Krisztussal való közösség jegyében gondolkodunk és élünk, akkor megnyílik a szemünk”,⁵⁶ és megértjük, hogy „egyedül Istentől jön az igazi forradalom, a világ gyökeres átalakulása”.⁵⁷

53. A nevelői közösségben megélt kommunió, amelyet az ugyanabban a küldetésben teljesen egységben lévő világiak és megszentelt személyek teremnek meg és tartanak fenn, a katolikus iskolából az evangélium szellemisége által átjárt közösségi közöget hoz létre. Mármost ez a közösségi közöget lesz a ki-

⁵⁶ XVI. BENEDEK: Omelia durante la celebrazione eucaristica a Marienfeld [Homília a szentmisén Marienfeldben] (2005. augusztus 21.), AAS 97 (2005) 892.

⁵⁷ XVI. BENEDEK: Omelia alla Veglia di preghiera a Marienfeld [Homília az imavirrasztáson Marienfeldben] (2005. augusztus 20.), AAS 97 (2005) 885.

Katolikus Nevelési Kongregáció

váltságos hely a fiatal nemzedékek képzésére egy olyan világ építése érdekében, amely inkább a párbeszédre és a közösség keresésén alapszik, mintsem a szembenálláson; inkább a különbözőségek együttélésén, mintsem ellenzésükön. Ily módon a katolikus iskola, nevelési tervét az egyházi közösség és a szeretet civilizáció szerint kialakítva, jelentékenyen képes megvilágosítani sokak elméjét, „hogyan valóban új emberek jöjjenek létre, olyanok, akik egy új emberiség építői”.⁵⁸

BEFEJEZÉS

54. „Egy olyan világban, amelyben a kultúrát érintő kihívás az elsődleges fontosságú, a legprovokálóbb és a legsúlyosabb következményekkel járó kihívás”,⁵⁹ a katolikus iskola tudatában van azoknak az igen nehéz feladatoknak, amelyekkel szembe kell néznie, és a mai körülmények között is megőrzi alapvető jelentőségét.

55. A katolikus iskola – amelyet olyan világi hívők és megszentelt személyek élhetnek, akik őszinte egységben élnek ugyanazt a nevelői küldetést – egy olyan közösség arcát mutatja, amely egyre mélyebb szintű közösség felé halad. Ez a közösség képes arra, hogy befogadja a növekvőben lévő személyeket, meg tudja velük éreztetni – az Egyház anyai gondoskodásán keresztül –, hogy Isten szívében viseli minden gyermeke életét. A katolikus iskola képes bevonni a fiatalokat egy átfogó képzési tapasztalatba, hogy az evangéliumi örömhír fényében vezesse és kísérje őket keresésükben. A fiatalok ugyanis keresik mindannak értelmét, amit megélnék; szokatlan formákban, sokszor görbe utakon, de nyugtalan sürgősséggel keresik. Végezetül olyan közösség ez, amely Krisztuson alapszik, elismeri és hirdeti őt minden egyes embernek, mint az egyetlen igaz Tanítót, az egyetlen igaz Mestert (vö. Mt 23,8).

56. Amikor most átadjuk ezt a dokumentumot mindazoknak, akik a nevelés területén tevékenykednek az Egyházban, Szűz Máriára, Krisztus és az emberek

⁵⁸ II. Vatikáni Zsinat: *Gaudium et spes* lelkipásztori konstitúció az egyházzal a mai világban, 30. pont, *AAS* 58 (1966) 1050.

⁵⁹ II. János Pál: *Discorso a genitoribus, studentibus et docenti delle scuole cattoliche* [Beszéd a katolikus iskolák tanulóival, szüleikkel és tanáraikkal] (1991. november 23.), 6. pont, *AAS* 84 (1992) 1136.

Együtt nevelni a katolikus iskolában

anyjára és nevelőjére bízunk az összes katolikus iskolát, hogy – miként a szolgák a kánai menyegzőn – tanulékonyan kövessék az ő szeretetteljes felhívását: „Te-gyétek, amit csak mond” (Jn 2,5), s ily módon váljanak – együtt az egész Egy-házzal – a „kommunió otthonává és iskolájává”⁶⁰ a ma élő emberek számára.

A Szentatya – az alulírott prefektusnak adott kihallgatás során – jóváhagyta a jelen dokumentumot, és felhatalmazást adott közzétételére.

Róma, 2007. szeptember 8-án, a Boldogságos Szűz Mária születésnapján.

Zenon Card. Grocholewski
prefektus

Mons. Angelo Vincenzo Zani
titkárhelyettes

(Tözsér Endre SchP fordítása)

Forrás: CONGREGAZIONE PER L'EDUCAZIONE CATTOLICA: Educare insieme nella scuola cattolica. Missione condivisa di persone consacrate e fedeli laici, in *Enchiridion Vaticanum*, vol. 24, *Documenti ufficiali della Santa Sede 2007*, Edizioni Dehoniane, Bologna, 2009, 1232–1287.

(A *Seminariumnak*, a Katolikus Nevelési Kongregáció folyóiratának 2008/4-es száma tematikus szám, amely azon túl, hogy közli olasz és angol nyelven a dokumentum szövegét, tartalmazza a bemutató sajtótájékoztatón elhangzott beszédeket, és öt kommentáló tanulmányt is közöl, szakemberek tollából: ROBERTO ZAPPALÀ: *Il progetto educativo e la comunità educante: cardini di comunione e di efficacia educativa*, 1145–1168; MARY RITA RAE SCHNEIDER RSM: *The Concept of Communion. Central to the Identity and Educative Mission of the Catholic School*, 1169–1199; FRANCO IMODA SJ – STEFANO DEL BOVE SJ: *Educazione condivisa e relazionalità: il contributo delle scienze umane*, 1201–1219; MARK J. PHILPOT: *Educating Together in Catholic Schools. A Shared Mission between Consecrated Persons and Lay Faithful*, 1221–1254; BRUNO BORDIGNON SDB: *Professionalità docente e scuola cattolica. Le facoltà ecclesiastiche di scienze dell'educazione a servizio dell'educazione condivisa*, 1255–1302.)

⁶⁰ II. JÁNOS PÁL: *Novo millennio ineunte* apostoli levél, 43. pont, AAS 93 (2001) 296.